

A szakmaválasztás megkönnyítése forgórendszerű orientáció megszervezésével

A forgó rendszerű pályaorientációs gyakorlat a 14-16 éves korosztály szakmaválasztási nehézségén próbál segíteni. A probléma forrása, hogy a gyerekek tanácstalanul, információ hiányosan lépnek be a középiskolába, ahol sok új dologgal találkoznak és többen csalódnak az általános iskolában kiválasztott szakmában. A hagyományos szülői-, szakmaképzési szemlélet a szakiskola, szakközépiskola választását pályaválasztásnak is tartotta. Így az iskolaválasztás és a pályaválasztás kérdése összemosódott. A nyolcadik osztály után történő választás többnyire a szülők iskolaválasztása volt, amelyet a tanulók nem is élhettek meg önálló pályaválasztásnak. A mégis viszonylag kis arányú lemorzsolódást a tanulók életkori sajátosságaival, az iskolák szakmaszeretetre történő nevelésével, valamint a biztos elhelyezkedési lehetőségekkel lehetett magyarázni. A szakképzés megújulásával egy új típusú szakközépiskolai oktatás jött létre, amely jól illeszkedik a Nemzeti Alaptantervhez (NAT) és jobban alkalmazkodik az Európai Unió munkaerő-piaci igényeihez is. A szakmacsoportos képzés megjelenése az új típusú szakközépiskolákban megváltoztatta az erről történő gondolkodásunkat. A szakiskolákban, 9-10 osztályban szakmacsoportos oktatásra került sor, ahol az iskolában oktatott szakmákat a tanulóknak elméleti-gyakorlati lehetőségeken keresztül bemutatjuk, így 16 évesen némi szakmai információval, gyakorlattal választ ténylegesen szakmát a tanuló.

- A 14-16 éves tanulóink szakmaválasztási döntéseinek segítése.
- A tanulóink kapjanak a szakmakiválasztás során elég információt döntéseik meghozásához.
- Pályaorientációs információk nyújtása.
- Minden tanuló ismerkedjen meg az iskolában kínált lehetőségekkel.
- Kipróbálhassák a gyakorlati fogásokat, megtapasztalják az egyes szakmák szépségeit, nehézségeit.
- A kiválasztott szakmában 10 évfolyamon kapjanak szakmai alapozást, előkészítést.

A bemutatott forgó rendszerű gyakorlat elméleti része nem igényel tankönyvet, a tanári bemutatásokat a tanulók vázlatyszerűen jegyzetelik. Az elmélet általános célú tanteremben folyik, melynek felszerelését ki lehet egészíteni digitális, multimédiás eszközökkel. Helyileg a gyakorlat helyszínével azonos, vagy öt percen belül megközelíthető távolságban legyen a váltások miatt. Gyakorlaton az adott szakmai tanműhely kézi alap szerszámaira van szükség, melyek a SZVK-ben vannak részletezve. Módszertanilag a tanulók saját munkavégzésükön keresztül kapnak képet az adott szakmáról, a tanár csak információt ad, segíti, irányítja a tevékenységet.

Az életpálya-építés kompetenciaterület teljesen jól illeszthető szakmai képzéshez.

Életpálya-építési kompetenciaterület

Az életpálya-építési kompetenciák fejlesztésének célja, hogy a közoktatásból kikerülő tanulók tisztában legyenek saját képességeikkel, meg tudják fogalmazni a jövőjükkel kapcsolatos elképzeléseiket, és ezek alapján képesek legyenek megtervezni és felépíteni majdani életpályájukat. Mindezeket figyelembe véve fő feladatunk tanulóink felkészítése arra, hogy életpálya-elképzeléseiket a valóságos, egyben változó helyzetekhez tudják igazítani, képesek legyenek terveiket felülvizsgálni és módosítani, erőforrásaik átcsoportosításával a krízishelyzeteket elkerülni.

Az életpálya-építési kompetenciák fejlesztési csomópontjai

Helyzet meghatározás

Alkalmasság a

- pillanatnyi körülmények,
- lehetőségek,
- ismeretek,
- képességek,
- érdeklődés és vágyak megítélésére.

Döntési csomópontok felismerése és döntéshozás

- a döntéshozás és a helyzet meghatározás kongruenciájának megteremtése.

Célkitűzés, tervezés, megvalósítás

A helyzet meghatározás alapján alkalmasság

- a célok megfogalmazására,
- a megvalósítás lépéseinek meghatározására és sorrendezésére,
- az idővel való gazdálkodásra,
- a kockázatelemzésre és a kockázatok kiküszöbölésének módjára,
- az akadályok elhárítására.

Az életpálya-építés A-típusú programcsomagjai a fentieket 45 perces tanórákban, a következő

műveltségterületek tartalmaiba ágyazva fejlesztik:

- Ember a természetben
 - Ember és társadalom
 - Művészetek
 - Földünk és környezetünk
 - Testnevelés és sport
 - Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterületen, valamint osztályfőnöki órákon történik a specifikus életpálya-építési ismeretek fejlesztése:
- o pálya- és szakmaismeret,

o munkaerő-piaci ismeretek,
o álláskeresési technikák.

A B-típusú programcsomagok a matematika- és a szövegértés-szövegalkotás órák 15-20 percnyi részében szolgálják fejlesztési céljaink elérését.

A tanórán kívüli időszámban a C-típusú programcsomagok keretében folyik célirányosan a munka világára felkészítő pályaeorientáció a munkapiac-ismerettel együtt, továbbá olyan komplex projektek valósulnak meg, amelyek szórakoztató és izgalmas tevékenységek keretében segítik az olyan emberi értékeknek, a későbbi munkahelyzetekben hasznos tulajdonságoknak, képességeknek, kompetenciáknak az elsajátítását és fejlődését, mint

- együttműködés,
- sportszerűség,
- tolerancia,
- kudarcűrítés,
- szolidaritás,
- önállóság,
- ön bemutatás,
- önérték-érvényesítés és konfliktuskezelés.

Az életpálya-építési kompetenciák fejlesztésének alapelvei

- A tanulónak tisztában kell lennie kapott feladatainak céljával, a sikeres teljesítés kritériumaival, a mérhető, egyértelműen meghatározható követelményekkel.
- A tanulónak minden esetben kellő próbálkozási (tévedési) lehetőséget kell adni, lehetőséget és támogatást kell biztosítani ahhoz, hogy problémáit megfogalmazza, gondjainak megoldására segítséget kérjen.
- Az alkalmazott módszereknek és tanulásszervezési módoknak lehetővé kell tenniük a személyes megnyilvánulást, a próbálkozást, a kísérletezést, a kérdezést, a segítségkérést, a tanulók közötti együttműködést.
- Szokássá kell alakítani a tanulás során a tervezést, a döntések indoklását, a vélemény indoklását, az önállóságot, a kérdésfeltevést.
- Lehetőséget kell teremteni az egyéni megoldásokra, értékelni kell az eredetiséget, a kritikus és önkritikus magatartást, mások munkájának támogatását, valamint a szolidaritást.
- Az életpálya-építési kompetenciák eredményes fejlesztése érdekében a pedagógusnak törekednie kell az iskola és a család folyamatos együttműködésének fenntartására is.

A 2003-tól országosan is tapasztalható gyermeklétszám csökkenés, intézményünkben is jelentkezett. A megyénkben több hasonló szakképzést folytató iskola nehéz helyzetbe került. Több intézményt, köztük a miénket is az összevonások jellemezték. A tanulói létszámgondokat az összevonás csak részben oldotta meg, mert, az évek múlásával a csökkenés folytatódott, ami az beiskolázható 9. osztályok csökkenését is eredményezte.

Jelenleg 2 szakiskolai 9. osztály indítható kb. tíz választható szakmával. Ennek következtében nem lehetett feltölteni egy szakmában tanulókkal az osztályokat a fenntartó által meghatározott létszámban. Így általában kettő, esetenként több szakmacsoport kerül egy osztályba. A szakmacsoportos alapozó gyakorlatok tantárgy bevezetésével lehetővé vált a maximum 15 fős csoportok kialakítása. Ezt a lehetőséget kiegészítette egy új elgondolás, ami a tanévet negyedévekre bontotta, a választható szakmákat 4+1 szakmacsoportokba sorolta:

- építőipari szakmacsoportba: festő, kőműves, burkoló,
- faipari szakmacsoportba: bútorasztalos, ács, hajóépítő,
- fémipari szakmacsoportba: karosszérialakatos, fényező, szerkezetlakatos
- villamos ipari szakmacsoportba.

A leánytanulóink szolgáltató szakmacsoportban fodrász szakmát választhatnak.

A négy műszaki szakmacsoport egy-egy szakterületen (2óra elméleten, 3 óra gyakorlaton) negyedévet tölt el, majd megy át a következő szakmacsoport helyszínére.

A szakterületeket az elméleti tanár, illetve a gyakorlati szakoktató mutatja be a tanulóknak. A foglalkozások mindenkinek (a 9-10 évfolyamon), azonos napon vannak, így könnyen megoldható a váltás napon belül, és negyedévente is.

Az évfolyamok minden tanulója egy év alatt részt vesz mind a négy szakmacsoportban és megismeri a választható szakmák jellemzőit, az adott tanműhely lehetőségeit, a tanárokat, gyakorlati oktatókat. Minden szaktanárnak egy kicsit érdeke megszerettetni a saját szakmáját a tanulókkal, hiszen ettől is függ majd az elkövetkezendő 11 évfolyamon a csoportlétszáma.

A forgó rendszerű szakmai pályaeorientációs gyakorlat 2 óra osztályteremben megtartott elméleti, szakmáról, pályaeorientációról szól, és 3 óra adott szakmai tanműhelyben eltöltött gyakorlat, melyen a tanulók kipróbálják a szerszámokat, és apró terméket állítanak elő.

A 10. évfolyamon az első félévig még egyszer találkozhatnak a felsorolt lehetőségekkel, majd decemberben leadják a jelentkezésüket a választott szakmára. A második félévtől mindenki a választott szakterületre megy és megkezdja a szakmai előkészítést, alapozást, illetve pályaeorientációs információkat kap, úgymint a szakmai elvárások, a jó munkavállaló jellemzői, munkába állás, a munkakeresés, önéletrajz készítés, életpálya tervezés, életen át, tartó tanulás fontossága, továbbtanulási lehetőségek stb.

A tanulóink 34%-ánál az eredeti szakmaválasztást megváltoztatta a forgó rendszerű szakmai alapozón szerzett tapasztalatok, benyomások. A tanulóink egy részének ugyanis nem volt lehetősége általános iskolai tanulmányai

alatt információt kapnia a választott szakmájáról. Fontos döntési szempont lett, az adott szakma szépségét, előnyeit bemutató információk. Tanároknak a szakmai tapasztalata, tudása mellett az adott szakterület szépségeire kell koncentrálnia, ami bizonyítja a motiválás fontosságát.

Felmérésünk szerint a tanár személye 16%-ban befolyásolta a szakmaválasztást. A szakmák szépségei mellett itt szembesülnek a tanulók először az adott szakma nehézségeivel, káros hatásaival is pl.: a kőművesek sokszor nehéz terheket emelnek, szabadban, hidegben-melegben is dolgoznak. Vagy a burkolók szinte egész nap térdelnek, a festőknek a falat le kell csiszolnia stb.

Azok a tanulók, akik családi, baráti környezetből már rendelkeztek szakmai információkkal, őket nem érte váratlanul az említett nehézségek, hiszen ezek tudatában döntöttek az iskola-, illetve szakmaválasztásról. A felmérésből egyértelműen kiderül, hogy ők képezik a többséget.

A tájékoztatás során kapott elhelyezkedési, kereseti lehetőségek összehasonlítása, mérlegelése volt a legfontosabb érv az eredeti elképzelések megváltoztatásánál. Tehát a tanárnak fontos szerepe van a korrekt, reális elhelyezkedési, kereseti lehetőségek ismertetésében, mert ez fontos szempont a bizonytalan tanulók szakmaválasztásánál.

- Minden tanuló megismeri az iskolában kínált lehetőségeket.
- A szakmát választó tanulóink elég ismeretekkel, információkkal rendelkeznek a döntéseik meghozásához.
- Kipróbálták a gyakorlati fogásokat, megtapasztalják az egyes szakmák szépségeit, nehézségeit.
- A 11 évfolyamos tanulóink a választott szakmában kapott szakmai alapozás, előkészítést hatására könnyebben boldogulnak az új ismeretekkel.

- Az első lépés kialakítani a szakmacsoportokat, meghatározni az elméleti órákat, tartó tanárokat, a gyakorlatot, vezető oktatókat.

- A műszaki szakmacsoportban a második lépés, hogy a szakmai alapozó gyakorlatra, rendelkezésre álló heti 5 órát, felosztjuk 2 óra osztályteremben megtartott elméleti, szakmáról, pályaorientációról szóló, és 3 óra adott szakmai tanműhelyben eltöltött gyakorlatra. Ezen a tanulók kipróbálják a szerszámokat, apró terméket állítanak elő.

- A helyi tantervben ki kell dolgozni a programot, majd a tanmeneteket, amiben össze kell hangolni a pályaorientációs témaköröket.

- Meghatározzuk a program időbeli beosztását, azaz a csoportok forgását (igazodva a iskolai programokhoz, szünetekhez, félévhez, stb.).

- Kialakítjuk a négy 15 fős tanuló csoportokat.

- Órarend készítésekor azonos napra kell tenni a 9-10 osztály forgó rendszerű gyakorlatát.

- Az azonos elméleti – gyakorlati helyszíneket egymáshoz közelre kell betervezni.

Végül a csoportnaplók kialakítása történik, melyben a program óráinak dokumentálásán kívül a tanulók értékelése is történik. A tanulók az egyes szakmai helyszíneket mindig egy darab véglegesített érdemjeggyel hagyják el, melyet az elméleti és gyakorlati részjegyek átlagából kapunk. A félévi illetve az év végi osztályzatokat az egyes helyszínen kapott végleges jegyek átlaga alapján számítjuk ki.

A tanulócsoporthoz kialakítását véletlenszerűen, azaz az osztálynaplók beírási sorrendjének megfelelően alakítjuk ki. Nem kell semmilyen szempontok alapján csoportokat létrehozni, kialakítani.

Az újszerűsége abban rejlik, hogy minden egyes tanuló kipróbálja a négy szakmacsoport által kínált lehetőségeket, gyakorlati fogásokat. Megismeri az életben jelenlévő, várható szakmaválasztási, munkavállalási problémákat, az egyes szakmák által használatos anyagokat, azok megmunkálását.

A „jó gyakorlat” kidolgozott és kipróbált ellenőrzési és értékelési rendszert adunk át. Ezzel, az egyes ciklusok végén tanuló kérdőíves elégedettségi felmérést lehet végezni, melyben a gyakorlatra, képzésre vonatkozó kérdéseket tehetünk fel.